

Perustuslaista pefletti

Vuoden 2000 alussa joka kotiin jaettiin noin 60-sivuinen sininen vihkonen, Suomen perustuslaki. Olen pitänyt sen saatavilla TV-tuolimme välisellä pöydällä. Telkkarista tulevien kikatusohjelmien lomassa vihkoa on tullut silmäiltyä aika usein. Eihän se nyt mitään hupitekstiä ole mutta ihan luettavaa ja ymmärrettävää.

Suomen perustuslaki on joutunut viime aikoina pahan pilailun kohteeksi. Sen ovat aiheuttaneet poliitikot ja nimenomaan tärkeimmillä palleilla eduskunnassa ja hallituksessa istuvat kansanedustajat. Poliitikkojen sähläilyn seurauksena perustuslakimme kelpaa kuulemma kunnolla enää vain pefletiksi tai patalapuksi.

Perustuslaki on itsenäisen maan ylin säädös, joka määrittelee yhteiskunnan toiminnan perusteet. Demokraattisissa maissa perustuslait on yleensä säädetty kansanvaltaisesti, ja niistä huokuu ylevä henki. Poikkeuksiakin on; Saudien perustuslakina on koraani, ja se kyllä näkyy.

Perustuslaki edustaa ylintä muodollista lainvoimaa. Siksi sen muuttaminen on lähes kaikissa maissa tehty vaikeaksi. Suomi komeilee tässä mielessä kärkipäässä, vaikka löytyy vaikeampiakin säätämisyjärjestyksiä.

Perustuslaki on muiden lakien tapaan kirjoitettua tekstiä, johon ei ole voitu kirjata kaikkia tulevia maailman myllerryksiä. Siksi niitä on tulkittava. Useimmissa maissa perustuslakia tulkitsevat perustuslakituomioistuimen tai korkeimman oikeuden tuomarit. Meillä tämä tehtävä on säilytetty eduskunnan perustuslakivaliokunnan poliitikoille, jotka päättävät asiasta yksinkertaisella enemmistöllä. Siinäkö ongelmamme?

Nykyinen perustuslakimme tuli voimaan maaliskuun alussa vuonna 2000. Sen jälkeen siihen on tehty muutoksia, joista tärkeimmät johtuvat Euroopan Unionin jäsenyydestä. Merkittävää on myös kansalaisaloitteen tuominen lakiin. Lisäksi on määritelty uudelleen pääministerin tehtäviä ja rajoitettu presidentin nimitysvaltaa.

Suomen ja muutaman muunkin Euroopan maan perustuslakia moititaan innottomaksi. Perustuslakimme perusarvot ovat ihmisarvon loukkaamattomuus, yksilön vapaus ja oikeudet sekä pyrkimys oikeudenmukaisuuteen. Kiertäen sanottuna pyritään hyvinvointiin tarjoamalla julkisin varoin palveluja. Ei aseteta velvollisuuksia eikä vaadita vastuuta.

Vaikka USA ei olekaan mikään unelmayhteiskunta, sen perustuslaki poikkeaa eurooppalaisista. Thomas Jeffersonin ideoidessa perustuslakia hän päätyi yleviin ihanteisiin. Ihmisen luovuttamattomat oikeudet ovat elämä, vapaus ja pyrkimys onneen. Juuri tämä viimeinen kohta, onnen tavoittelu, poikkeaa meikäläisestä.

Eihän perustuslaissamme ole oikeastaan mitään pahempaa puutetta. Poliitikot ovat vaan saattaneet sen kansan keskuudessa epäedulliseen valoon, jopa naurunalaiseksi. Hallitus on viime aikoina tarjonnut eduskunnan käsittelyyn lakeja, jota on jo lähtökuopissaan kaadettu perustuslain vastaisina.

Suunnitteilla olevan lain suhtautumisen perustuslakiin arvioi eduskunnan perustuslakivaliokunta. Siihen kuuluu liuta jäseniä tasapuolisesti eri eduskuntaryhmistä. Puheenjohtajana nuijii Vasemmistoliiton kuudennen kauden kansanedustaja, änkyrämäinen Annika Lapintie, siis opposition edustaja. Tällainen asetelma ei voi toimia sujuvasti eikä johtaa onnellisiin ratkaisuihin.

Jotta perustuslakimme ei joutuisi pilkan kohteeksi, pitäisikö sitä muuttaa niin, että perustuslakivaliokunta korvattaisiin esimerkiksi Korkeimmalla hallinto-oikeudella.